

PRÁVO NA VEREJNÉ PREJEDNANIE VECI V TRESTNOM KONANÍ V JUDIKATÚRE EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

JANA ŠTIAVNICKÁ

Konanie subjektov podieľajúcich sa na trestnom konaní je vedené snahou zavolať dostatok skutočností pre rozhodnutie o vine bez dôvodných pochybností, uložiť primeraný trest, a vyhnúť sa mylnému odsúdeniu, a to všetko za rešpektovania zákona.

No samotný postup na základe zákona pre naplnenie účelu trestného procesu nepostačuje. Ako uvádza Ústavný súd ČR i príliš striktné pridržíavanie sa znenia zákona (*prepjatý formalizmus*) v rozhodovacej činnosti súdov môže mať za následok porušenie základných práv a slobôd účastníkov konania.¹

Trestné konanie teda musí mať nie len charakter riadneho a zákonného procesu, ale musí predovšetkým dostať požiadavku spravodlivosti („fair trial“). I keď obsah práva na spravodlivý proces je len obtiažne presne abstraktne vymedziteľný, Európsky dohovor o ľudských právach, predovšetkým v článku 6, a naň nadväzujúca judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, nám poskytujú v tomto smere vodiacu niť.

V čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach nachádzame tri základné princípy tvoriace súčasť práva na spravodlivý proces: verejnosť, rýchlosť a spravodlivosť konania.

V nasledujúcom pojednaní sme si dovolili venovať pozornosť požiadavke verejnosti konania, ako primárnemu princípu prispievajúcemu k vylúčeniu ľubovôle v rozhodovacej činnosti súdov, a tiež na otázky príbuzné, ktoré sa stali predmetom rozhodovania Európskeho súdu pre ľudské práva v súvislosti s právom na verejné prejednanie veci v zmysle čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru pre ľudské práva.

1. PRÁVO NA VEREJNÉ PREJEDNANIE VECI

Ako sme už naznačili je verejnosť konania jedným zo základných atribútov charakterizujúcich spravodlivý proces v zmysle čl. 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „Dohovor“), v trestných rovnako ako v civilných záležitostiach.² Eu-

¹ Pozri nález Ústavného soudu ČR č. 30/2002 Sb. r. us. ze dne 14. 3. 2002, sp. zn. III. ÚS 346/01.

² Čl. 6 ods. 1, veta prvá, Dohovoru: „Každý má právo, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná pred nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti trestného obvinenie proti nemu“. Právo na verejné prejednanie veci nachádzame upravené v právnych poriadkoch členských štátov, ako jeden z prvkov spravodlivého a zákonného procesu, spravidla na úrovni ústavných noriem; pozri napr. čl. 38

rópsky súd pre ľudské práva (ďalej len „Súd“) vo viacerých rozsudkoch poukázal na význam verejnosti v konaní ako dôležitého prostriedku, ktorý chráni účastníkov konania pred tajným výkonom spravodlivosti, bez dohľadu zo strany verejnosti; a zároveň ako na jeden z nástrojov formovania dôvery verejnosti v súdy. Verejný a viditeľný výkon spravodlivosti prispieva k dosiahnutiu účelu čl. 6 Dohovoru, k naplneniu spravodlivého procesu, garantovanie ktorého, je jedným zo základných princípov každej demokratickej spoločnosti.³

Verejnosť konania je tak pre obvineného zárukou, že jeho vec bude prejednaná tribunálom, ktorého nezávislosť a nezáujatosť je overiteľná.⁴

Obdobne pohliada na význam verejného konania pri prejednávaní trestných vecí i trestnoprávna náuka.⁵

No hodnotiac možné vplyvy spojené s účasťou verejnosti v konaní na jeho priebeh nemožno opomenúť, že prítomnosť „publika“, či cielená mediálna kampaň môžu nepriaznivo ovplyvniť správanie sa strán, ako i iných osôb na konaní zúčastnených (najmä svedkov), nezáujatosť orgánov rozhodujúcich o vine a treste (predovšetkým v krajinách s porotným systémom trestnej justície⁶), či zachovávanie princípu preasumpcie nevinu.

Vplyvom verejnosti konania na jeho spravodlivý priebeh sa Súd zaoberal vo veci *V. v. United Kingdom*.⁷ V danom prípade boli pred Korunným súdom pre dospelých odsúdení dvaja maloletí páchatelia (vo veku 11 rokov), obžalovaní z vraždy dvojročného dieťaťa. Konanie prebiehalo za prítomnosti a významnej pozornosti domácej aj zahraničnej verejnosti i médií, ktorá mala, i podľa názoru Korunného súdu, výrazný vplyv na priebeh konania. Súd sa musel vysporiadať s otázkou, či bolo v záujme spravodlivého procesu verejné prejednanie vecí, alebo s ohľadom na ochranu súkromia a psychický stav maloletých, mala byť verejnosť z konania vylúčená.

Skutočnosť, že mladiství páchatelia boli vystavení verejnemu a formálnemu konaniu, mohla, podľa názoru Súdu, významne ovplyvniť výkon práv obhajoby, predovšetkým možnosť obvinených radí sa v priebehu pojednávania s obhajcami. Rozhodol

ods. 2 Listiny základných práv a svobod – ústavný zákon č. 23/1991 Sb.; čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 148 a 149 Ústavy Belgického kráľovstva, čl. 121 Ústavy Holandského kráľovstva, čl. 90 Ústavy Rakúskej republiky, čl. 120 Ústavy Španielskeho kráľovstva, § 169 a n. Nemeckého GVG (Gerichtsverfassungsgesetz).

³ *Axen v. Germany*, rozsudok z 8. 12. 1983, séria A č. 72; tiež *Guisset v. France*, rozsudok z 26. 09. 2000, *Diennet v. France* rozsudok z 29. 6. 1995.

⁴ *Tierce v. San Marino* rozsudok z 25. 7. 2000, § 92.

⁵ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol.: Kurz trestního práva. Trestní právo procesní, 2. vyd., C. H. Beck Praha 2003, s. 152; Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní, III. vyd., Eurolex Bohemia, Praha 2003, s. 106; Císařová, D. a kol.: Trestní právo procesní, 3. vyd., Linde Praha 2004; Angloamerickí autori chápu verejný proces ako významný prostriedok vyhnutia sa mylnému rozhodnutiu o vine. Amar k tomu uvádza: „...svedkovia sú menej náchylní klamať pod verejnou kontrolou, a zverejnenie informácií o procese môže priniesť nové svedectvá. Zároveň je veľmi pravdepodobné, že osoba obvinená bude odsúdená len ak členovia komunity, v ktorej sa skutok odohral – prostredníctvom poroty – budú bez pochybnosti presvedčení o jej vine a potrebe potrestania“; pozri Amar, A. R.: *The Constitution and Criminal Procedure, First principle*, Yale University Press, 1997, s. 90.

⁶ V rozhodnutí *X. v. Austria* (appl. n. 1476/62, Collection of decisions of ECHR, n. 11, p. 43) Európska komisia pre ľudské práva uviedla: „...v určitých prípadoch, osobitne v tých, kde sa na rozhodovaní podieľajú laici ako členovia porôt, právo na spravodlivý proces môže byť vážne ohrozené mediálnou kampaňou, ktorá ovplyvňuje verejnú mienku, a cez ňu i porotcov takým spôsobom, že konanie už viac nemožno považovať za spravodlivé v zmysle článku 6 Dohovoru...“.

⁷ Rozhodnutie zo 16. 12. 1999, § 81 a n.

preto, že v tomto konaní došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru, a to v dôsledku jeho verejnosti. Súd zároveň v svojom rozhodnutí uviedol, že v prípadoch týkajúcich sa neplnoletých obvinených stíhaných pre závažný trestný čin, ak proces prebieha za významnej pozornosti verejnosti i médií, sa javí vhodnejšie uskutočniť proces za zatvorenými dverami (...), alebo umožniť prístup iba vybraným osobám a verejnosť primerane o priebehu procesu informovať.

Princíp verejnosti konania nemožno teda chápať absolútne. Za určitých okolností, ktoré môžu mať svoj pôvod tak na strane účastníkov konania ako i spoločnosti, je pre naplnenie spravodlivosti konania vhodnejšie ak prebieha „za zatvorenými dverami“.

Počíta s nimi i Dohovor, keď v článku 6 ods. 1, veta druhá, stanovuje výnimky z verejnosti konania – skutočnosti, pri naplnení ktorých je súd oprávnený rozhodnúť o vylúčení verejnosti, a zároveň neovplyvníť nepriaznivo spravodlivý priebeh procesu.⁸ A rovnako ako v čl. 6 Dohovoru, nachádzame právnu úpravu umožňujúcu vylúčenie verejnosti z konania i v právnych poriadkoch jednotlivých členských štátoch Rady Európy.⁹

Nakoľko možno predpokladať, že národné sudy budú pri aplikácii výnimiek z verejného priebehu konania vychádzať z vnútroštátneho práva, vynára sa otázka vzájomného vzťahu medzi Dohovorom a národnými právnymi úpravami.

Súd k tomuto vzťahu uviedol v rozhodnutí *Sutter v. Switzerland*¹⁰ nasledovne: „...hoc členské štáty Rady Európy všetky poznajú princíp verejného pojednania vecí, ich právne systémy a súdna prax prejavujú isté odlišnosti v spôsobe uplatňovania tohto princípu, či už ide o verejnosť konania alebo rozhodnutia. Súd však prikladá týmto formálnym aspektom len druhotný význam v porovnaní s účelom práva na verejné konanie ako súčasťou práva na spravodlivý proces v zmysle článku 6 Dohovoru.“

Pri posudzovaní oprávnenosti vylúčenia verejnosti z konania Súd vyžaduje, aby malo základ vo vnútroštátnej právnej úprave, a nebolo len dôsledkom uplatňovania zaužívanej praxe.¹¹ Netrvá na tom, aby vnútroštátne právo upravovalo všetky výnimky z verejnosti konania, ktoré zakotvuje Dohovor, avšak ak došlo k vylúčeniu verejnosti na základe dôvodu, ktorý Dohovor nepozná, nepovažuje takéto vylúčenie za oprávnené.¹²

⁸ Článok 6 ods. 1, veta druhá Dohovoru: „...verejnosť a médiá môžu byť vylúčené z konania, alebo jeho častí, ak je to nevyhnutné pre ochranu mravnosti, verejného poriadku, národnej bezpečnosti, ak si to vyžadujú záujmy maloletých, alebo ochrana súkromného života účastníkov konania, alebo ak nastanú s pohľadom súdu osobitné okolnosti, za ktorých by verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spravodlivosti“.

⁹ Pozri čl. 471 až 473 talianskeho Codice di procedura penale; § 171 a 172 nemeckého GVG; Český trestný ráđ (z. č. 141/1961 Sb.) v § 199 opätovne, podobne ako v čl. 138 Listiny, zakotvuje verejnosť hlavného pojednávania (§ 238 analogicky i verejného zasadnutia). Medzi okolnosti odôvodňujúce vylúčenie verejnosti v § 200 radí ohrozenie skutočností utajovaných na základe osobitného zákona, narušenie mravnosti, zabezpečenie nerušeného priebehu konania, bezpečnosti alebo iného dôležitého záujmu svedkov.

¹⁰ Rozhodnutie z 22. 2. 1984, séria A č. 74.

¹¹ Pozri rozhodnutie *Engel and others v. Germany* z 8. 6. 1976, séria A č. 22, § 31; tiež Van Dijk, P. Van Hoof, G. J. H.: *Theory and Practice of European Convention of Human Rights*, 2. vyd., 1990, s. 327.

¹² Repík, B.: *Ludské práva v súdnom konaní*, Manz Bratislava, 1999, s. 132. Opačná situácia by nastala, ak by národný súd postupoval na základe Dohovoru, no nad rámec úpravy dôvodov vylúčenia verejnosti vo vnútroštátom práve. Otázka priamej aplikácie Dohovoru je podmienená úpravou vzťahu vnútroštátneho a vnútroštátneho práva (v Ústave ČR ide o čl. 10), no je potrebné brať v úvahu i čl. 53 Dohovoru zujúceho výklad jeho ustanovení tak, aby sa zamedzilo obmedzovaniu, či zasahovaniu do výkonu ľudských práv a základných slobôd uznaných zmluvným štátom.

Súd ponecháva národným súdom značný priestor pre uváženie (v angl. „margin of appreciation“), či v konkrétnom prípade sú dané okolnosti zdôvodňujúce obmedzenie verejnosti na základe vnútroštátneho práva, a v akom rozsahu. No, ak vznikne podozrenie z porušenia práva obvineného na verejné prejednanie veci, preskúmava každý prípad, s ohľadom na jeho osobitosti, na základe vlastných kritérií.¹³

Rozhodnutí stanovujúcich podmienky aplikácie jednotlivých výnimiek stanovených v čl. 6 Dohovoru nenachádzame v judikatúre Súdu mnoho. Uvádzame aspoň niektoré, z ktorých je možné vypozerovať základné črty prístupu Súdu pri posudzovaní oprávnenosti vylúčenia verejnosti.

Vo rozhodnutí vo veci *Albert and Le Compte v. Belgium*¹⁴, v súvislosti s obmedzením verejnosti konania z dôvodu ochrany súkromného života strán, formuloval Súd požiadavku, aby s vylúčením verejnosti strana, ktorej sa to dotýka, prejavila súhlas.¹⁵

Ten ale nie je potrebný, ak je obmedzenie verejnosti opatrením nevyhnutným v záujme ochrany súkromia iných osôb na konaní zúčastnených. Európska komisia pre ľudské práva rozhodla o oprávnenosti vylúčenia verejnosti bez súhlasu sťažovateľa, v rámci rozvodového konania, v ktorom zverejnenie osobných údajov sťažovateľa narušilo súkromný život jeho manželky a maloletých detí (pozri nepublikované rozhodnutie Komisie zo 7.3. 1977, appl. n. 7366/76, 2 Dig. 452).¹⁶

Zásadnou požiadavkou je, aby súd, ktorý rozhoduje o obmedzení verejného prejednanie veci v každom jednotlivom prípade, s ohľadom na jeho osobitné okolnosti, starostlivo zväžil, či záujem na ochrane súkromného života prevažuje nad požiadavkou verejného prejednanie veci.

Vo veci *Campbell and Fell v. United Kingdom* Súd odobril neverejnosť disciplinárneho konania vedeného voči odsúdeným, v rámci výkonu trestu odňatia slobody, na základe potreby zachovania bezpečnosti a verejného poriadku. Súd uznal problémy, ktoré by boli spojené s verejným pojednávaním v priestoroch väznice, ako i mimo nej, za dostatočné pre ospravedlnenie konania za zatvorenými dvermi.¹⁷

¹³ V veci *Diennet v. France* (rozhodnutie z 26. 9. 1995) sa Súd zaoberal prípadom lekára, ktorý sa dopustil disciplinárneho deliktu. Konanie pred disciplinárnymi stavovskými orgánmi prebehlo neverejne s odvolaním sa na potrebu ochrany súkromia pacientov. Súd vyslovil, s ohľadom na skutočnosť, že predmetom konania nemali byť údaje týkajúce sa pacientov, ale len spôsob vedenia konzultácií, nie je dôvod domnievať sa, že by v konaní mohlo dôjsť k narušeniu ich súkromia. Ak by i vyvstala v priebehu konania situácia, v ktorej by mohlo byť ohrozené zachovávanie lekárskeho tajomstva príslušné orgány mohli vylúčiť verejnosť len pre túto časť konania. Neverejnosť konania považoval Súd za dôsledok formálnej aplikácie zákona a vyriekol porušenie čl. 6 Dohovoru. Avšak v obdobnom prípade *Guenoun v. France* (appl. n. 13562/88, rozhodnutie z 2. 7. 1990, Decisions and Reports n. 66) Komisia uznala za odôvodnené argumenty francúzskej vlády o tom, že vylúčenie verejnosti bolo v záujme ochrany súkromia pacientov i lekárskeho tajomstva.

¹⁴ Rozhodnutie z 10. 02. 1983, séria A, č. 58, § 35.

¹⁵ Pozri Van Dijk, P., Van Hoof, G. J. H.: dielo cit. v pozn. 10, s. 328. Obdobný názor vyslovuje i Repík (Evropská úmluva o ľudských právach a trestní právo, Orac Praha 2002, s. 138), keď komentujúc rozhodnutie Súdu vo veci *Werner v. Austria* (rozhodnutie z 24. 11. 1997) uvádza: „...zájem na ochrane súkromného života môže uplatňovať účastník řízení, nikoliv však proti jeho vůli stát...“

¹⁶ Verejnosť konania, ako i púhe zverejnenie údajov týkajúcich sa trestného konania môžu narušiť rešpektovanie práva na ochranu súkromného života zakotveného v článku 8 Dohovoru i u osôb, ktoré sa samotného konania neúčastnili v žiadnej procesnej pozícii – pozri rozhodnutie *Z. v. Finland* z 25. 2. 1997, Recueil I/1997.

¹⁷ Rozhodnutie z 28. 6. 1984, séria A č. 80.

Komisia považovala za dôvodné vylúčenie na základe ochrany záujmov maloletých obetí v nepublikovanom rozhodnutí z 30. 4. 1965 (appl. n. 1913/63, 2 Dig. 438), v trestnom konaní voči obžalovanému stíhanému pre sexuálne delikty spáchané na deťoch.¹⁸

V záujme spravodlivosti Súd posúdil za oprávnené vylúčenie verejnosti tiež ako opatrenie nevyhnutné pri výsluchu svedka, ktorého bezpečnosť by mohla byť ohrozená.¹⁹

Na tomto základe by bolo konanie *in camera* zdôvodniteľné i v prípadoch, ak by prítomná verejnosť narušala pokojný a nerušený priebeh konania, či ako opatrenie proti prepŕňaniu priestorov určených na pojednávanie.

Doposiaľ sme venovali pozornosť situáciám, v ktorých o podnet na vylúčenie verejnosti z konania prichádza zo strany súdu. No Súd priznal možnosť vyjadriť sa k tomu, či konanie prebehne verejne, alebo *in camera* i obvinenému, keď v rozhodnutí vo veci *Le Compte and others v. Belgium*,²⁰ vyriekol: „...ani znenie čl. 6 Dohovoru, ani jeho duch nezabavuje účastníka konania (obvineného) oprávnenia vzdať sa verejného pojednania veci na základe výslovného alebo implicitného prejavu jeho slobodnej vôle...“.

Nastať tak môžu dve situácie. Prvá, keď sa pre vylúčenie rozhodne súd, a je k nemu potrebný súhlas strany, ako sme to rozobrali vyššie, druhá, keď obvinený požiada o vylúčenie verejnosti z konania sám.

Táto druhá situácia stala sa predmetom diskusie, najmä pokiaľ ide o odpoveď na otázku, či je súd povinný takejto žiadosti obvineného vyhovieť, a vec pojednať neverejne. Odpoveď, zdá sa, vyplýva priamo zo znenia článku 6 Dohovoru, z ktorého právo obvineného na konanie *in camera* dovodiť nemožno. Orgán, ktorý o vylúčení verejnosti rozhoduje, musí popri záujmoch obvineného zohľadňovať tiež záujmy ostatných účastníkov konania, ako i spoločnosti na verejnom pojednaní veci. Nie je teda povinný požiadať účastníka konania vyhovieť.²¹

¹⁸ Obdobne by ustanovenie o ochrane záujmov maloletých bolo aplikovateľné v prípadoch, ak osoba maloletá vystupuje v konaní ako obvinený – pozri rozhodnutie vo veci *V. v. United Kingdom* (cit. v pozn. 6). V národných právnych úpravách trestného konania voči maloletým a mladistvým obvineným stáva sa rozšírujúcim trendom konanie neverejné, s možnosťou pripustenia verejnosti v obmedzenom rozsahu: pozri artt. 472, 3-bis talianskeho Zákona o trestnom konaní (Codice di procedura penale), i § 173 abt. 4 nemeckého GVG. Vo Veľkej Británii sú maloletí obvinení vo väčšine prípadov stíhaní pred magistrátnymi súdmi v rámci neverejného konania (Magistrate Court Act, 1980). Avšak, ak sa maloletý dopustí trestného činu vraždy, zabitia, alebo činu, za spáchanie ktorého by osoba dospelá mohla byť potrestaná trestom odňatia slobody na 14 a viac rokov, vec je pojednávaná pred Kráľovským súdom formálne a verejne. Po rozhodnutí Súdu vo veci *T. a V. v. United Kingdom*, bolo prijaté predsedom Najvyššieho súdu opatrenie, v rámci ktorého môžu súdy, pojednávajúce trestné veci maloletých a mladistvých, pripustiť do pojednávacej miestnosti len osoby, ktoré preukážu priamy záujem na výsledku procesu. (podrobnejšie pozri Emmerson, B., Ashworth, A.: *Human Rights and Criminal Justice*, Sweet & Maxwell, London 2001, s. 403 a n.). Český právny poriadok obsahuje právnú úpravu konania vo veciach mladistvých páchateľov v zákone č. 218/2003 Sb. (účinnosť od 1. 1. 2004) zakotvujúcom obligatórnu neverejnosť hlavného pojednávania i verejného zasadnutia (s pripustením účasti zákonom taxatívne vymedzených osôb), a teda právo mladistvého páchateľa na konanie *in camera*. Na základe žiadosti obvineného, môže súd rozhodnúť o verejnom charaktere pojednávania.

¹⁹ Rozhodnutie Komisie vo veci *X. v. United Kingdom* appl. n. 8016/77 (nepublikované).

²⁰ Rozhodnutie z 23. 6. 1981, séria A č. 43, § 59, obdobne tiež rozhodnutie *Albert and Le Compte v. Belgium* rozhodnutie z 10. 2. 1983, séria A, č. 58.

²¹ Van Dijk, P., Van Hoof, G. J. H.: dielo cit. v pozn. 7, s. 326; tiež Velu, J., Ergec, R.: *La Convention européenne des droits de l'homme*, Bruylant Bruxelles 1990, s. 327; odlišný prístup však nachádzame napr. v § 171b abt. 4 nemeckého GVG podľa ktorého, ak strana požiada o vylúčenie verejnosti z konania, ak majú byť pojednávané okolnosti, ktoré by mohli narušiť súkromie tejto osoby, súd rozhodne o vylúčení.

Formou vzdania sa práva na verejné prejednanie veci sa zaoberal Súd v prípade *Werner v. Austria*²², v ktorom sťažovateľ namietal neverejnosť konania o odškodnení za neoprávnenú väzbu v prvom i druhom stupni. Vláda obhajovala neverejnosť, okrem iného, i skutočnosťou, že sťažovateľ výslovne o konanie verejného pojednávania nepožiadaval, čo hodnotila ako vzdanie sa práva. Súd tvrdenie vlády neuznal za dôvodnené vysloviac, že samotné nepožiadanie o verejné prejednanie nemožno interpretovať ako vzdanie sa práva, a to najmä v situácii, ak by takáto žiadosť nemala pravdepodobne nádej na úspech.²³

Neverejnosť konania však môže byť, vyvodzujúc z judikatúry Súdu (na základe „doktríny implicitných obmedzení“²⁴), odôvodnená nie len potrebou ochrany špecifických záujmov stanovených v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ale i štádiom, alebo predmetom konania.

Ako jedna zo základných vyvstala v judikatúre Súdu otázka, či je pre spravodlivosť konania nevyhnutné vyžadovať, aby sa záruky čl. 6 Dohovoru, vrátane verejnosti konania vzťahovali i na konanie o opravných prostriedkoch, či už riadnych alebo mimo-riadnych. Pre Súd sa javí v tejto súvislosti rozhodnou skutočnosť, či v konaní vystupuje orgán s úplnou jurisdikciou, teda právomocou posúdiť ako skutkové, tak i právne otázky, a ovplyvniť tak konečné rozhodnutie vo veci.

V rozhodnutí vo veci *Ekbatani v. Sweden*²⁵ Súd vyslovil: „... aplikácia čl. 6 v odvolacom konaní je závislá na osobitných črtách konania a dôraz musí byť položený na konanie ako celok v domácom právnom poriadku, ako i na úlohu odvolacieho konania v ňom (...) pokiaľ prebehlo verejné pojednávanie pred prvou inštanciou, absencia takéhoto konania pred orgánmi vyšších inštancií môže byť ospravedlnená osobitnými črtami konania. A tak i konanie o prípustnosti opravného prostriedku, alebo konanie týkajúce sa výlučne právnych otázok môžu byť v súlade s požiadavkami čl. 6 ods. 1 Dohovoru, i keď neprebehli za prítomnosti verejnosti“²⁶.

S ohľadom na charakter švédskeho odvolacieho konania (založenom na apelačnom princípe) boli v prípade pána Ekbataniho súdom preskumované ako právne, tak i skutkové otázky, a rozhodnutie odvolacieho súdu mohlo úplne zmeniť rozhodnutie súdu prvého stupňa o vine. Podľa stanoviska Súdu bolo preto nevyhnutné, aby takéto konanie prebehlo verejne, a obvinenému bolo umožnené predkladať nové tvrdenia a dôkazy. Nakoľko Súd nenašiel žiadne iné dôvody ospravedlňujúce neverejnosť konania, vyslovil porušenie čl. 6 Dohovoru.

Odlíšne stanovisko zaujal Súd vo veci *Sutter v. Switzerland*²⁷ týkajúcej sa neverejnosti konania pred Vojenským kasačným súdom oprávneným prejednávať odvolania

²² Rozhodnutie z 24. 11. 1997, Reports 1997 VII, § 48.

²³ Pozri rozhodnutie *Guenoun v. France*, cit. v pozn. 12; v tomto rozhodnutí z roku 1990, nachádzame opačné stanovisko Komisie, ktorá skutočnosť, že sťažovateľ nepožiadaval o verejné prejednanie veci v prvostupňovom konaní, ani konaní o odvolaní, považovala za jeden z dôvodov ospravedlňujúcich neverejnosť konania pred disciplinárnymi orgánmi stavovskej organizácie lekárov.

²⁴ Dielo cit. v pozn. 9, s. 134, pozri tiež rozhodnutie vo veci *Golder v. United Kingdom* z 21. 2. 1975, séria A č. 18.

²⁵ Rozhodnutie z 26. 5. 1988, séria A č. 134.

²⁶ Obdobne tiež v rozhodnutia vo veci *X. v. Federal Republic of Germany* appl. n. 8273/78, 2 Dig. 438; a *Tierce v. San Marino* cit. v pozn. 3.

²⁷ Rozhodnutie z 22. 2. 1984, séria A č. 74.

týkajúce sa právnych otázok. Súd konštatoval s ohľadom na skutočnosť, že pred súdom prvého stupňa prebehlo verejné pojednávanie, a Vojenský kasačný súd bol oprávnený len odvolať odmietnuť, alebo zrušiť rozhodnutie súdu prvého stupňa na základe právneho pochybenia, že tento súd nie je orgánom s plnou jurisdikciou, a verejné prezentovanie argumentov pred ním, by neznamenal posilnenie záruk vyplývajúcich z čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Porušenie čl. 6 preto nevyslovil.²⁸

V neskorších rozhodnutiach, vedený ohľadmi na ekonomickosť a primeranosť doby trvania procesu, Súd doplnil svoje predchádzajúci názor vysloviť, že i v prípadoch, v ktorých rozhodovali orgány s úplnou jurisdikciou nevzniká bez ďalšieho nárok na verejné pojednanie, ale je potrebné prípad od prípadu skúmať charakter otázky, ktorou sa odvolací súd má zaoberať, a tiež, či v danej veci neverejné pojednanie mohlo ovplyvniť spravodlivý priebeh konania.²⁹

Otázka oprávnenosti aplikácie výnimiek z verejnosti konania sa vyskytuje v rozhodovacej činnosti Súdu zriedkavo. Právo na verejné pojednanie veci je zväčša predmetom posudzovania v súvislosti s porušením iných práv vyplývajúcich z čl. 6 Dohovoru, predovšetkým práva obvineného byť prítomný na pojednávaní a práva na kontradiktórne pojednanie veci. Sťažovatelia v svojich podaniach obvykle namietajú porušenie práva na verejné pojednanie veci práve ako dôsledok konania vedeného *in camera*, spojeného s obmedzením, alebo úplným vylúčením možnosti obvineného sa pojednávania veci zúčastniť, vyjadriť sa k tvrdeniam, a predkladať dôkazy. No a samotný Súd v svojich rozsudkoch, ako odpovediach na dané sťažnosti, nie je v rozlišovaní uvedených práv vždy dôsledný.³⁰

K zámene, či zlučovaniu oboch oprávnení dochádza v dôsledku skutočnosti, že právo obvineného na prítomnosť v konaní sa realizuje spravidla v rámci verejných fo-

²⁸ V už citovanom rozhodnutí *Diennet v. France* (cit. v pozn. 2) sa Súd zaoberal porušením verejnosti konania v obrátenej situácii. Konanie pred disciplinárnymi orgánmi lekárskej stavovskej inštitúcie bolo neverejné vo všetkých inštanciách, až pojednanie odvolania pred Štátnou radou (Conseil d'Etat) sa odohrávalo za prítomnosti verejnosti. Súd dospel k názoru, že Štátnu radu nemožno, s ohľadom na doterajšiu judikatúru, považovať za orgán s plnou jurisdikciou, nakoľko má právomoc preskúmať podané odvolania len na základe právnych, nie skutkových otázok. Z toho dôvodu Súd nepovažoval verejné pojednanie odvolania pred Štátnou radou za dostatočné pre nápravu porušenia práva na verejné pojednanie veci v konaní, ktoré mu predchádzalo, a vyslovil porušenie čl. 6 Dohovoru.

²⁹ Pozri Repik, B.: dielo cit. v pozn. 11, s. 135 a n.; Vo veci *Belziuk v. Poland* (rozhodnutie z 25. 3. 1998) v tejto súvislosti Súd vyriekol: „...Osoba obvinená z trestného činu by mala mať právo, založené na koncepte spravodlivého procesu byť prítomná na verejnom pojednávaní v prvostupňovom konaní...akokoľvek osobná účasť, ani verejnosť pojednávania však nie sú nevyhnutnou požiadavkou v konaní o odvolaní, a to ani v prípade, že o odvolaní rozhoduje orgán s plnou jurisdikciou. Je potrebné, v každom prípade zvlášť, zohľadniť predovšetkým osobitné črty konania, spôsob, akým bolo umožnené obvinenému prezentovať svoju obhajobu pred odvolacím súdom a to všetko vo svetle otázky, ktorá má byť odvolacím súdom posudzovaná; pozri tiež rozhodnutia vo veci *Fejde v. Sweden* z 29. 10. 1991, séria A č. 212c a *Helmers v. Sweden* z 29. 10. 1991, séria A č. 212a.

³⁰ V prípade *Stefanelli v. San Marino* (rozhodnutie z 8. 2. 2000) vydal súd v prvom stupni rozhodnutie na základe dôkazov získaných v prípravnom konaní vyšetrojúcim sudcom bez toho, aby nariadil verejné pojednávanie, umožnil obvinenej zúčastniť sa ho, a vyjadriť sa k predkladaným dôkazom. Rovnako v rámci neverejného konania, bez prítomnosti obvinenej, bolo rozhodnuté i o podanom odvolaní. Sťažovateľka namietala porušenie práva na verejné pojednanie veci podľa čl. 6 Dohovoru, keďže súd rozhodol za zatvorenými dverami, na základe písomných podkladov a bez vypočutia obvinenej. Súd vyslovil porušenie práva na verejné pojednanie veci. V rozsudku Súdu, rovnako ako i v sťažnosti je právo na prítomnosť v konaní a kontradiktórne pojednanie veci vyjadrené ako súčasť práva na verejné pojednanie veci.

riem konania, a je spojené i s ústnym prejednaním veci (hlavné pojednávanie, verejné zasadnutie). Naproti tomu, ak súd rozhoduje na základe písomných podkladov a bez účasti strán, takéto konanie obvykle nie je ani prístupné verejnosti. No vylúčenie verejnosti na základe zákona, resp. niektorého z dôvodov predvídaných v čl. 6 Dohovoru, neznamená zároveň i obmedzenie práva strán účastniť sa pojednávania, ako i podieľať sa na dokazovaní. Rovnako je prípustné, aby bol z konania, za istých zákonom stanovených okolností, vylúčený obvinený, zatiaľ čo prítomnosť verejnosti zostáva zachovaná.³¹

Toto úzke prepojenie je, pre niektorých autorov, dôvodom, pre ktorý považujú právo obvineného na prítomnosť v konaní za súčasť práva na verejné prejednanie veci.³²

V domácej literatúre, zdá sa, je poňatie zásady verejnosti konania jednoznačné, keď je všeobecne chápaná ako sprístupnenie konania osobám odlišným od subjektov konania.³³ K vzájomnému vzťahu práva obvineného na prítomnosť v konaní a verejnosti konania nachádzame výstižnú poznámku v Miříčkovom diele *Trestní právo procesní* z roku 1932: „*Od veřejnosti obecně sluší se rozeznávati veřejnost stran tj. takové upravení procesu, jímž stranám procesním se poskytuje možnost, aby při procesních úkonech soudem nebo druhou stranou byly přítomny neb aspoň zpraveny.*“³⁴

I keď výslovné vymedzenie obsahu práva na verejné prejednanie veci v judikatúre Súdu nenachádzame, je možné z viacerých rozsudkov dovodiť, že Súd vyššie uvádzané práva rozlišuje. V rozhodnutí vo veci *Engel and others v. Netherlands*³⁵, rozhodol o porušení práva na verejné prejednanie veci s ohľadom na absenciu okolností, ktoré by v zmysle čl. 6 Dohovoru vylúčenie verejnosti ospravedlňovali, v konaní ktoré prebehlo za prítomnosti strán, ale za zatvorenými dverami. A obdobne v prípade *Botten v. Norway*³⁶, v ktorom konanie síce prebehlo verejne, avšak obvinenému bola odňatá možnosť sa ho zúčastniť a osobne sa obhajovať. Súd vyslovil porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vo vzťahu k právu na spravodlivé prejednanie veci. Z oboch rozhodnutí je zjavné, že Súd právo obvineného na účasť pri prejednávaní veci s požiadavkou verejnosti konania nestotožňuje, len, ako konštatuje Repík, necháva raz jedno, a inokedy druhé právo vystúpiť do popredia.³⁷

Ako sme uviedli vyššie, môže oprávnenosť neverejnosti konania vyplývať nie len zo štádia konania, ale i jeho z predmetu, či druhu (formy).

V rozhodnutí *Neumaister v. Austria*³⁸ z roku 1968 Súd vyslovil, že záruky spravodlivého procesu v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru možno vzťahovať len na konanie

³¹ Pozri § 202 ods. 2 Tr.ř.

³² Pozri Repík B.: dielo cit. v pozn. 11, s. 129.

³³ Pozri Jelínek, J. a kol.: dielo cit. v pozn. 4, s. 105; tiež Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P.: *tamtiež*, s. 153

³⁴ Miříčka, A.: *Trestní právo procesní*, Všechn Praha, 1932, s. 11.

³⁵ Rozhodnutie z 8. 6. 1976, séria A č. 22.

³⁶ Rozhodnutie z 19. 2. 1996.

³⁷ Dielo. cit. v pozn. 11, s. 130, pozri tiež nález ÚS ČR č. 80/1997 Sb. r. us (II. ÚS 180/96), v ktorom Ústavný súd ČR, zjavne inšpirovaný judikatúrou Súdu, posudzoval právo obvineného byť prítomný na neverejnom zasadnutí v konaní o sťažnosti pre porušenie zákona.

³⁸ Rozhodnutie z 27. 6. 1968, séria A č. 28.

o oprávnenosti obvinenia, nie však na konanie podľa čl. 5 ods. 4 o súdnom prieskume dôvodnosti pozbavenia slobody.³⁹ Verejnosť takéhoto konania, nebola podľa Súdu, nevyhnutne v záujme obvinenej osoby. No neskôr Súd svoj postoj k tejto otázke zmenil, keď vyslovil, že i konanie podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru, musí spĺňať požiadavky vyplývajúce z čl. 6 Dohovoru, a to vrátane verejnosti konania.⁴⁰

Prejednanie veci v rámci niektorej z alternatívnych foriem konania (trestný príkaz, podmienčné zastavenie konania) je spravidla spojené s obmedzením práv obvineného vyplývajúcich z čl. 6 ods. 1 Dohovoru, a teda i práva na verejné prejednanie jeho záležitosti.

Neverejnosť vyplývajúcu z alternatívneho prejednávania považuje Súd za konformnú s ustanoveniami Dohovoru, ak sa tak deje so súhlasom obvineného (ide tu vlastne o vzdanie sa práva na verejné prejednanie veci).⁴¹

2. VEREJNOSŤ VYHLÁSENIA ROZSUDKU

Požiadavka verejnosti nevzťahuje sa len na priebeh konania. Článok 6 ods. 1, veta druhá Dohovoru stanovuje ako súčasť práva na spravodlivého prejednanie veci i povinnosť **verejne vyhlásiť rozsudok**.⁴²

No obsah tohto práva chápe Súd odlišne, keď vo vzťahu k verejnosti vyhlásenia rozsudku nepripúšťa uplatnenie implicitných obmedzení, ani výnimiek stanovených v článku 6 ods. 1, veta druhá Dohovoru.⁴³

V rozhodnutí vo veci *Cambell and Fell*⁴⁴ Súd neprijal argumentáciu vlády, odvodňujúcu opomenutie verejného vyhlásenia rozsudku rovnako ako neverejnosť konania – potrebou zabezpečenia bezpečnosti a verejného poriadku. Súd nenašiel pre takéto obmedzenie verejného vyhlásenia opodstatnenie v texte Dohovoru, ani v judikatúre, a s ohľadom na skutočnosť, že orgán, ktorý rozhodnutie vydal, neprijal žiadne iné opatrenia smerujúce k zverejneniu rozsudku, Súdu neostávalo než vysloviť porušenie čl. 6.

Akú formu a rozsah zverejnenia rozsudku teda Súd vyžaduje, aby bolo učinené zadosť slovnému spojeniu obsiahnutému v článku 6 ods. 1, veta druhá Dohovoru „rozsudok musí byť vyhlásený verejne“?

³⁹ „Každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, má právo podať návrh na začatie konania, v ktorom sa súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné“.

⁴⁰ Pozri rozhodnutie *Asenov v. Bulgaria* 28. 10. 1998, Reports 1998-VIII., § 159 a n.; v uvedenom prípade prebehlo konanie o oprávnenosti ďalšieho trvania väzby neverejne, bez prítomnosti obvineného. Súd v rozhodnutí vyslovil: „... i keď konanie podľa čl. 5 ods. 4 nemusí spĺňať požiadavky kladené na konanie o oprávnenosti obvinenia podľa čl. 6 Dohovoru, musí mať charakter súdneho pojednávania, a v prípadoch, ak je dôvodom väzby obava zo spáchania trestného činu, alebo pokračovania v trestnej činnosti, je verejné pojednávanie s pripustením účasti strán nevyhnutné.“

⁴¹ Pozri rozhodnutie *Deweer v. Belgium* z 27. 2. 1980, séria A č. 35.

⁴² I keď sa v texte Dohovoru hovorí o rozsudku, Súd chápe tento pojem autonómne, bez ohľadu na vnútroštátne vymedzenie, zahŕňajúc podeň i iné formy rozhodnutí vo veci napr. uznesenie.

⁴³ V súvislosti so zárukami vyplývajúcimi z čl. 8 Dohovoru (právo na ochranu súkromného života) však Súd priznal právo na vynechanie údajov osobnej povahy z rozhodnutia, ktoré má byť zverejnené; pozri Repík, B.: dielo cit. v pozn. 13, s. 139.

⁴⁴ Rozhodnutie cit. v pozn. 15.

Základné tézy svojho postoja vyjadril Súd v rozhodnutí vo veci *Pretto and others v. Italy*.⁴⁵ V časti týkajúcej sa výkladu čl. 6 ods. 1, veta druhá Dohovoru poukázal na znenie tohoto ustanovenia v anglickej a francúzskej mutácii.⁴⁶ Zatiaľ, čo francúzsky text obsahuje spojenie „*sera rendu* (má byť zverejnené)“, anglický text hovorí o „vyhlásení (*pronouncement*)“. Avšak tieto jemné jazykové odtiene nebránia Súdu považovať slovné spojenia za ekvivalentné v zmysle verejného **vyhlásenia** rozsudku. Takáto interpretácia javí sa však prísna, kladúca na členské štáty pri zverejňovaní rozsudkov neprimerané požiadavky, preto Súd ďalej dodáva: „...z tohto pohľadu a s ohľadom na znenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru sa zdá pre zverejnenie rozsudku nevyhnutným jeho hlasné prečítanie pred auditóriom. No Súd, vedomý si skutočnosti, že jednotlivé členské štáty majú dlhotrvajúcu tradíciu zverejňovania rozsudkov i inou formou, najmä ak ide o rozsudky súdov vyšších inštancií (napr. uložením rozsudku spojeným s jeho sprístupnením verejnosti), konštatuje, že autori Dohovoru, v rámci prípravných prác na texte, iste mali túto skutočnosť na zreteli, a preto Súd nevidí dôvod vykladať ustanovenia týkajúce sa zverejnenia rozsudku doslovne. Naopak domnieva sa, že v každom prípade je potrebné posudzovať formu zverejnenia rozsudku vo svetle charakteru a okolností konkrétneho konania a s ohľadom na účel článku 6 ods. 1 Dohovoru.“

V danom prípade namietal sťažovateľ, že v konaní pred Kasačným súdom nedošlo k verejnému vyhláseniu rozsudku, nakoľko tento bol zverejnený „len“ uložením plného znenia rozsudku v kancelárii súdu, kde mohol ktokoľvek požiadať o vyhotovenie kópie. Súd vyjadril, že s ohľadom na úlohu Kasačného súdu v systéme talianskej justície (právmoc posudzovať právne otázky, a na tomto základe kasačnú sťažnosť odmietnuť, alebo rozhodnutie vydané odvolacím súdom zrušiť) takáto forma zverejnenia bola plne v súlade s účelom sledovaným článkom 6 Dohovoru.⁴⁷

Súd rozhodol o súlade postupu súdu s článkom 6 Dohovoru i v prípade *Sutter v. Switzerland*⁴⁸, keď rozsudok Vojenského kasačného súdu bol doručený stranám, a zároveň uložený v kancelárii súdu. Každý, kto preukázal záujem, mohol požiadať Vrchného vojenského prokurátora, alebo priamo súdny register, o nahliadnutie, alebo vyhotovenie kópie rozhodnutia. Rozsudky novátorske, alebo významné z hľadiska interpretácie práva, sú súčasne zverejňované v oficiálnej zbierke. Súd sa domnieval, že otázky tvoriace predmet konania pred Vojenským kasačným súdom nemohli už zmeniť postavenie sťažovateľa (právmoc súdu bola obmedzená na právne otázky), a preto

⁴⁵ Rozsudok z 8. 12. 1983, séria A č. 71.

⁴⁶ Anglická verzia obsahuje slovné spojenie: „...the judgement shall be pronounced publicly...“; francúzska: „...le jugement sera rendu publiquement...“

⁴⁷ Podľa názoru Súdu účel požadovaný článkom 6 Dohovoru v tomto kontexte – garantovanie dohľadu nad výkonom spravodlivosti verejnosťou vo vzťahu k zabezpečeniu spravodlivého procesu je v každom štádiu – vrátane kasačného konania – dosiahnuté rovnako tak uložením rozsudku v súdnom depozite za súčasného sprístupnenia verejnosti, ako prečítaním rozsudku pred auditóriom.

Obdobné rozhodnutie na základe totožnej argumentácie prijal Súd vo veci *Axen v. Germany* (rozhodnutie z 8. 12. 1983, séria A č. 72). V tomto prípade išlo o rozhodnutie Spolkového súdneho dvoru, ktorým odmietol kasačnú sťažnosť sťažovateľa na základe posúdenia výlučne právnych otázok, pričom rozhodnutie bolo zverejnené jeho doručením stranám. Posúdiac konanie ako celok, a s ohľadom na skutočnosť, že rozhodnutia nižších súdov boli vyhlásené verejne, Súd nepovažoval takúto formu zverejnenia za odporujúcu zneniu článku 6 Dohovoru.

⁴⁸ Rozhodnutie z 22. 2. 1984, séria A č. 74.

sa doslovná interpretácia požiadavky zverejnenia rozsudku, s ohľadom na okolnosti prípadu, javila ako príliš striktná.

V disentujúcom názore vyslovila menšina sudcov opačný názor považujúc takúto formu zverejnenia rozsudku za nedostatočnú pre naplnenie požiadavky verejného vyhlásenia v zmysle čl. 6, nakoľko rozsudky sú sprístupnené len obmedzenému okruhu osôb (o tom, kto má záujem na nahliadnutí do rozsudku rozhodujú súdne orgány). Za dostačujúce nepovažovali ani publikovanie rozsudku v tlačenej verzii, pretože je závislé na individuálnej iniciatíve, a dochádza k nemu až so značným časovým odstupom (rozhodnutie v danej veci bolo uverejnené až po 6 rokoch od jeho vydania).

No odlišné stanovisko prijal Súd v podobnom prípade *Werner v. Austria*⁴⁹, v ktorom rozsudky súdu v prvom stupni i v konaní odvolaní boli doručené stranám, nie však zverejnené. Tretie osoby mohli požiadať o nahliadnutie do rozsudku, alebo o vyhotovenie kópie, ak preukázali právny záujem, o oprávnenosti ktorého rozhodol relevantný súd. Súd rozhodol o porušení článku 6 Dohovoru.

Podstata rozdielneho prístupu je, podľa názoru autora, pravdepodobne založená na skutočnosti, že v prípade Sutter sa opomenutie verejného vyhlásenia vzťahovalo len na rozsudok kasačného súdu, zatiaľ čo rozhodnutie súdov nižších inštancií boli zverejnené, no v prípade pána Wernera ani jedno z rozhodnutí prijatých v rámci konania ako celku nebolo vyhlásené verejne.

V prípadoch, kde súd rozhodoval len o právnych otázkach, alebo odmietnutí oprávneného prostriedku, považovala Komisia za dostatočné, pre naplnenie požiadavky verejného vyhlásenia, ak orgán, ktorý rozhodnutie vydal, prečítal nahlas pred auditoriom výrok rozsudku (*dictum*), nie však odôvodnenie.⁵⁰

3. PRÁVO NA VEREJNÉ PREJEDNANIE VECI A PRÁVO NA SLOBODU PREJAVU

Požiadavka čl. 6 ods. 1 Dohovoru na verejné prejednanie veci vzťahuje sa v zásade na konanie pred súdom, nie na konanie prípravné majúce obvykle charakter neverejný.

No i v štádiu konania predchádzajúcom prejednaníu veci súdom má verejnosť právo na informácie o prebiehajúcom konaní, a tieto v dnešnej dobe získava predovšetkým prostredníctvom médií.⁵¹ Zverejňovanie informácií v tomto štádiu konania nesmie sa však dostať do rozporu s inými právami garantovanými Dohovorom, najmä právom na zachovávanie preasumpcie nevinoty v zmysle čl. 6 ods. 2, právom na ochranu súkromného života podľa čl. 8, a nesmie tiež ohroziť objasňovanie skutočností dôležitých pre rozhodnutie vo veci.

Prípád *Allenet de Ribemont v. France*⁵² sa týkal práve stretu slobody prejavu s právom obvineného na zachovávanie preasumpcie nevinoty garantovanom v článku 6 ods. 2

⁴⁹ Rozhodnutie cit. v pozn. č. 20.

⁵⁰ Rozhodnutie Komisie vo veci *Crocianni and others v. Italy* z 8. 12. 1980, pozri tiež dielo cit. v pozn. 10, s. 326.

⁵¹ Dohovor zakotvuje slobodu prejavu v článku 10, ako právo každého získavať a šíriť informácie.

⁵² Rozhodnutie z 10. 2. 1995, séria A, č. 308.

Dohovoru. V uvedenej veci zverejnil minister vnútra a predstavitelia policajného zboru, v štádiu prípravného konania, na tlačovej konferencii informácie o začatí trestného stíhania, pričom uviedli pána Ribemonta ako iniciátora vyšetrovaného trestného činu vraždy. Následne bolo konanie voči sťažovateľovi zastavené, ešte pred začatím súdneho pojednávania. Súd v rozhodnutí, v ktorom vyslovil porušenie práva sťažovateľa na zachovávanie preasumpcie nevinu, uviedol: „...sloboda prejavu garantovaná čl. 10 Dohovoru zakotvuje právo informovať a byť informovaný. Princíp preasumpcie nevinu obsiahnutý v čl. 6 ods. 2 Dohovoru, nemôže zabrániť príslušným orgánom informovať verejnosť o prebiehajúcim trestnom konaní, avšak môže vyžadovať, aby sa tak dialo pri jeho plnom rešpektovaní. (...) V tomto konkrétnom prípade, policajné orgány informovali o pánovi Ribemontovi ako účastníkovi na vražde bez akýchkoľvek pochybností. Takéto vyhlásenie bolo jednoznačnou deklaráciou sťažovateľovej viny, čo predovšetkým povzbudilo verejnosť, aby v jeho vinnu uverila, a mohlo taktiež ovplyvniť príslušné orgány pri rozhodovaní o vine sťažovateľa...“.

Možno teda konštatovať, že pri zverejňovaní informácií v štádiu prípravného konania, s ohľadom na zachovávanie princípu preasumpcie nevinu, považuje Súd za podstatnú skutočnosť, či informácie a vyhlásenia týkajúce sa vyšetrovania majú charakter konštatovania viny osoby, voči ktorej sa konanie vedie.

Túto požiadavku možno vzťahovať na celé konanie, i konanie pred súdom, a to až do okamihu rozhodnutia súdu o vine.

Zverejnenie informácií o priebehu vyšetrovania, obvinenom a jeho minulosti, ako sme to už naznačili v úvode článku môže za istých okolností nepriaznivo ovplyvniť spravodlivosť prebiehajúceho procesu vo vzťahu k zachovaniu nezávislosti a nezaujatosti orgánov rozhodujúcich o vine a treste. Dotýka sa to predovšetkým krajín, v ktorých sa na rozhodovaní podieľajú v širokej miere laici v rámci porotných systémov trestnej justície.

Vo veci *Worm v. Austria*⁵³ Súd posudzoval prípad novinára, ktorý publikoval údaje o prebiehajúcim trestnom stíhaní vedenom voči inej osobe. Na základe tohto článku bolo voči nemu vznesené obvinenie pre nedovolené ovplyvňovanie priebehu trestného konania. Súd vyslovil názor, že informácie zverejnené pánom Wormom mali charakter konštatovania viny ešte pred rozhodnutím súdu vo veci, a boli spôsobilé ovplyvniť nezaujatosť a nestrannosť porotcov, v dôsledku čoho bolo ohrozené právo obžalovaného na spravodlivý proces. Súd uviedol, „...pokiaľ spôsob informovania nenarušuje hranice stanovené s ohľadom na práva obvineného a riadny výkon spravodlivosti, je zverejňovanie údajov plne v súlade s požiadavkou verejnosti konania zaručenou článkom 6 Dohovoru.“ V danom prípade, tomu tak ale nebolo.

Zaujímavé stanovisko zaujala Komisia v inom nepublikovanom prípade⁵⁴, v ktorom médiá informovali o skutočnosti, že sťažovateľ už v minulosti stál pre rovnaké obvinenie pred porotou, a tá sa nedokázala zhodnúť na jeho vine. V niektorých článkoch sa objavila mylná informácia, že v tomto predchádzajúcom konaní sa sťažovateľ k spáchaniu

⁵³ Rozhodnutie z 27. 8. 1997.

⁵⁴ Appl. n. 5768/72, 2 Dig. 684.

skutku priznal. Sudca pred odobratím sa poroty k rozhodnutiu neprijal žiadne osobitné opatrenia, len upozornil jej členov, aby pri rozhodovaní nezohľadňovali žiadne informácie získané z médií. Komisia nevyslovila porušenie práva sťažovateľa na spravodlivý proces na základe predpojatosti poroty, nakoľko sa domnievala, že údaje o postupe poroty pri predchádzajúcom obvinení sťažovateľa mohli naopak strane obhajoby prospieť.

No rovnaké kritériá nestanovuje Komisia a Súd pre situácie, kedy sa na rozhodovaní podieľajú profesionálni sudcovia. Možnosť ovplyvnenia súdu považuje v takýchto prípadoch za menej pravdepodobnú rozširujúc tak zároveň priestor pre informovanie zo strany médií.⁵⁵

Záver

Právo na verejné prejednanie veci nespočíva výlučne v umožnení účasti na konaní osobám odlišným od subjektov v pozícii publika. Predovšetkým je v priamej väzbe na ústne prejednávania veci s účasťou strán, ich oprávnením byť prítomný na konaní a podieľať sa aktívne na dokazovaní. Vytvára tak podmienky pre uplatňovanie ostatných prvkov imanentných právu na spravodlivý proces.

Potreba zefektívňovania systémov trestnej justície, zavádzanie skrátených a alternatívnych foriem trestného konania vyvíja tlak na zachovávanie základných princípov trestného procesu v právnom štáte. Nie je tomu inak ani v súvislosti s právom na verejné prejednanie veci v trestnom konaní.

No ako je nepochybne dovoditeľné z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, musí sa obmedzovanie týchto základných princípov vždy pohybovať v rámci práva na spravodlivý proces a byť založené na súhlasnom stanovisku dotknutej osoby, eventuálne byť zdôvodniteľné ochranou iných záujmov (napr. súkromia).

LITERATÚRA

- AMAR, A. R.: The Constitution and Criminal Procedure, Yale University Press, 1997
- BERGER, V.: Judikatura Evropského soudu pro lidská práva, IFEC 2003
- CREMONA, J. J.: The Public character of trial and judgement in the jurisprudence of the European Court of Human Rights, in Protecting Human Rights: The European Dimension (ed. Matscher, F., Petzold, H.), 2nd edition, Verlag KG, 1994
- COHEN-JONATHAN, G.: La Convention Europeenne des droits de l'homme Presses Universitaires d'Aix - Marseille, 1989
- JELÍNEK, J. a kol: Trestní právo procesní, 3. vyd., Eurolex Bohemia Praha, 2003
- LAMBERT, P.: La Belgique devant la Cour europeenne des droit de l'homme, Bruylant Bruxelles 2002
- MÍŘIČKA, A.: Trestní právo procesní, Všehrd Praha 1932
- MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol.: Kurz trestního práva. Trestní právo procesní, 2. vyd., C.H.Beck Praha, 2003
- REPÍK, B.: Evropská úmluva a trestní právo, Orac Praha, 2002
- REPÍK, B.: Ludské práva v súdnom konaní, Manz Bratislava, 1999
- VAN DIJK, P., VAN HOOFF, G. J. H.: Theory and Practise of European Convention of Human Rights, 2. vyd., 1990
- VELU, J., ERGEC, R.: La Convention Europeenne des droits de l'homme, Bruylant Bruxelles, 1990

⁵⁵ Pozri Emmerson, B., Ashworth, A.: dielo cit. v pozn. 16, s. 360.

THE RIGHT TO PUBLIC TRIAL IN CRIMINAL PROCEEDING WITHIN THE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

Summary

Presented article is devoted to the right to public trial as one of the components of the right to fair trial under the Article 6 of European Convention of Human Rights. The author analyses the approach of the European Court and European Commission of Human Rights considering their case-law, and drafts the fundamental attitudes related to the opportunity to exclude the publicity of the trial either on the ground of the exceptions mentioned in the Article 6/1 the second sentence of the Convention or on the basis of the doctrine of implicit limitation, to the possibility of the party to a case to waive its right to public trial and to the requirement of the publicity of the decision.

It is focused to the relation between the publicity of the trial to other rights guaranteed by the Convention such as presumption of innocence, right to private life under the Article 8, and the right to freedom of expression under the Article 10.